

## UPRAVNO-KAZNENE MJERE ZAŠTITE PRAVA KONKURENCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI I DRŽAVAMA REGIONA<sup>275</sup>

### ADMINISTRATIVE SANCTIONS OF COMPETITION LAW IN BOSNIA AND HERZEGOVINA AND THE COUNTRIES OF THE REGION

dr Kanita Imamović-Čizmić, docent<sup>276</sup>  
mag. iur. Dunja Skoko, magistar prava<sup>277</sup>

---

**Sadržaj:** *Otvoreno i slobodno tržište, te samostalnost i ravnopravnost privrednih subjekata su nužni elementi kako bi tržište ispravno funkcionisalo i isti su preduslov ekonomskog razvoja. Složeni ekonomski odnosi između privrednih subjekata imaju uticaj na razvoj tržišta, posebno imajući u vidu prava i obaveze tržišnih učesnika, ali i različite aspekte tržišne kontrole. Čak i pod pretpostavkom da postoje idealni uslovi na tržištu, što je moguće samo u teoriji, nužno je postojanje pisanih zakonskih pravila. Zakonodavci su uvidjeli mogućnost zaštite ekonomije i tržišta kroz propisivanje sankcija u pravu konkurencije i krivičnim zakonima da bi se zaštitili instituti ove grane prava. Uz naučne i stručne metode, u radu je istražena oblast upravno-kaznenih mjera zaštite prava konkurencije u Bosni i Hercegovini i državama regiona. Primjenom komparativnopravnog metoda su dovedena u vezu zakonska rješenja zemalja regiona, uz ukazivanje na sličnosti i razlike istih. Na ovaj način pokušat će se uticati na stav javnog mijenja o važnosti proučavanja ove teme, obzirom da je blagovremeno otkrivanje počinitelaca i efikasna primjena sankcija prema odgovornim licima u dobrobiti društva i države kao zajednice.*

**Ključne riječi:** *konkurencija, zloupotreba dominantnog položaja, zabranjeni sporazumi, zabranjene koncentracije*

---

**Abstract:** *Open and free market and independent and equality business entities are necessary elements for properly function of market and they are a precondition for economic development. Complex economic relations between economic entities have an impact on development of market, especially considering the rights and obligations of market participants, and, on the other sight, different aspects of the market competition control. Even assuming that there are ideal conditions in the market, which is possible only in theory, it is necessary to the existence of written rules in the law. Legislators have seen the possibility of protecting the economy and markets through the regulation of sanctions in competition law and criminal code to protect institutes of this field of law. With scientific and technical methods, we researched area of administrative sanctions of competition law in Bosnia and Herzegovina and countries of the region. Legal solutions of the region were correlated with comparative method, pointing out similarities and differences between them. In this way, we want to influence on the system of public opinion about the importance of studying this theme, because timely detection of offenders and effective application of sanctions for responsible are in the welfare of society and the state as a community.*

---

<sup>275</sup> Rad predstavlja preuređeni i neobjavljeni dio master teze pod nazivom "Institut krivične odgovornosti u pravu konkurencije" koji je pod mentorstvom Doc. dr Kanite Imamović-Čizmić odbranila mr Dunja Skoko.

<sup>276</sup> Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Obala Kulina Bana broj 7, Sarajevo, Bosna i Hercegovina,

**Key words:** *competition, abuse of dominant position, prohibited agreements, prohibited congregation*

## 1. OPŠTI TEORIJSKO-PRAVNI OSVRT U SMISLU HARMONIZACIJE PRAVNOG OKVIRA SA ACQUIS COMMUNAUTAIRE

Instituti prava konkurencije su danas prisutni u skoro svim pravnim sistemima, bez obzira na njihovo politiko uređenje i ekonomsku politiku. Unazad nekoliko godina, navedena pravna oblast se razvijala velikom brzinom na različite načine i u različitim smjerovima. Došlo je do velikih promjena u shvatanjima značaja ovog pojma za društvenu zajednicu, privredu i ekonomiju u cjelini, ali i samog njegovog regulisanja u pravnim aktima. Kako se razvijala ova pravna oblast, tako su i privredni subjekti pronalazili različite načine izigravanja i kršenja pravila kojima je ista uređena.



*Doc. dr Kanita Imamović-Čizmić*, docentica na Pravnom fakultetu u Sarajevu na kojem je 2012. godine obranila doktorsku disertaciju pod nazivom „Modaliteti pravne regulacije tržišne konkurencije i njihova primjena u BiH“. Učestvovala je na mnogobrojnim konferencijama i autorica je i koautorica mnogih radova iz oblasti prava konkurencije od kojih se mogu navesti: „Macroeconomic Aspect of Competition Law enforcement – Review from BiH“, International Conferences of The School of economic and business in Sarajevo, oktobar 2010; „Dualna priroda instituta pravednosti u pravu konkurencije“, „Pregled“, Časopis za društvena pitanja, 2010; International Conference ICES2012» Beyond the Economics Crisis: Lessons Learned and Challenges Ahead«12 - 13 October 2012, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, Conference topic indication: »Law and Economics« Title of the paper: „Institutional precondition of legal protection of market competition in Bosnia and Herzegovina“, „Modaliteti pravne regulacije tržišne konkurencije i njihova veza sa ekonomskom ulogom države“, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, 2012, „Hart-Scott-Rodino Zakon i koncentracije u američkom modalitetu pravne regulacije tržišne konkurencije“, Godišnjak Pravnog fakulteta Sarajevo, 2013. U 2014 je objavila knjigu pod nazivom „Market competition protection mechanism in Bosnia and Hercegovina“, Lambert Academic Publishing,.

U Bosni i Hercegovini nije postojala organizovana zaštita instituta prava konkurencije, sve do kraja 2001. godine, kada je otpočeo rad na projektu pod nazivom „Jedinstveni ekonomski prostor u BiH“ [1], kojim je utvrđeno da nije postojala usklađena politika u oblasti prava konkurencije. Rezultat toga je bilo donošenje prvog Zakona o konkurenciji u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 30/01 od 18.12.2001. godine). Međutim, kako će se to kasnije ispostaviti, ovaj zakon nije pratio praksu i rješenja savremenog evropskog zakonodavstva, odnosno nije na adekvatan način uređivao rješavanje zaštite prava konkurencije. Stoga su nadležni organi bili u obavezi da u što kraćem periodu izvrše potrebna usklađivanja i izmjene. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je u mjesecu junu 2005. godine usvojila Zakon o zaštiti konkurencije BiH [2]. Nakon donošenja ovog Zakona, a radi bolje i preciznije uređenosti

određenih instituta i pitanja, donešeni su i podzakonski akti koje Konkurencijsko vijeće primjenjuje prilikom odlučivanja o postojanju povreda Zakona (Odluka o utvrđivanju mjerodavnog tržišta; Odluka o utvrđivanju sporazuma male vrijednosti; Odluka o skupnom izuzeću sporazuma između privrednih subjekata koji djeluju na različitim razinama proizvodnje odnosno distribucije; Odluka o skupnom izuzeću sporazuma između privrednih subjekata koji djeluju na istoj razini proizvodnje odnosno distribucije (horizontalni sporazumi); Odluka o skupnom izuzeću sporazuma o prijenosu tehnologije, licenci i know how; Odluka o skupnom izuzeću sporazuma o osiguranju; Odluka o distribuciji i servisiranju motornih vozila; Odluka o proceduri ublažavanja odnosno oslobađanja od kazne (leniency policy); Odluka o utvrđivanju kategorija vladajućeg položaja).

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji, Bosna i Hercegovina je dobila status potencijalnog kandidata za članstvo u ovoj Uniji država. Odredba navedenog sporazuma koja se odnosi na pravo konkurencije sadržana je u članu 71. stav 2., kojim je propisano da će se svaka praksa suprotna ovoj odredbi ocjenjivati na osnovu kriterijuma koji proizilaze iz primjene pravila o konkurenciji koja važe u Evropskoj uniji i instrumenata za tumačenje koje su usvojile institucije Evropske unije - Evropska komisija i Evropski sud pravde [3]. Navedena odredba Sporazuma ukazuje na potrebu usklađivanja pravnog sistema sa *aquis-em*, odnosno osnovnim elementima unutrašnjeg tržišta Evropske unije. Pored navedenog, potrebno je napomenuti i važnost Opštih kriterija Evropskog vijeća, u kojima su navedeni uslovi koje države kandidati trebaju ispuniti prije članstva u Uniji. Između ostalog, neophodno je postojanje „stabilnosti institucija koje garantuju demokraciju, vladavinu prava ... itd; funkcionalne tržišne ekonomije kao i sposobnost da se nosi sa konkurencijskim pritiskom i silama tržišta unutar Unije“ [4].

Konkurencijski pritisak i sile tržišta unutar Evropske unije ne odnose se samo na državu kao cjelinu, nego i pravna lica unutar nje, za koja se može reći da predstavljaju državu na cjelokupnom tržištu Unije, pa se ista, uspješno ili ne, suočavaju sa pravilima tržišta i ostalim pravnim licima. Iako njihova uloga nije kao u precedentnom pravu, u skladu sa članom 43. stav 7. Zakona o konkurenciji, Konkurencijsko vijeće, u svrhu ocjene datog slučaja, može se koristiti sudskom praksom Evropskog suda pravde i odlukama Evropske komisije. Prema odredbi člana 59. stav 10. Zakona o zaštiti konkurencije u Republici Kosovo [5], kriteriji za izricanje kaznenih mjera, kao i određivanje kriterija za oslobođenje kazne ili smanjenja kazne (član 60. stav 4. istog Zakona), utvrđuju se u skladu sa zahtjevima koji proizilaze iz primjene pravila konkurencije od strane Evropske unije. Međutim, za ocjenu spremnosti članstva u



*mag. iur., Dunja Skoko*

**Obrazovanje:** *Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2008. – 2012.*

*Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu – master studij (II ciklus pravno – ekonomska katedra), 2012. – 2015.*

**Radno iskustvo** – *Sudski volonter u Odjeljenju za opšte, administrativno-tehničke i pravne poslove Zajedničkog sekretarijata Suda BiH u trajanju od 1 godine (2013./2014.), - Sudski pripravnik u Pravnom odjeljenju Suda BiH (Odjel II za organizovani kriminal, privredni kriminal i korupciju) u trajanju od 1 godine (2014./2015.)*

navedenoj zajednici država nije potrebno samo uskladiti pravne akte sa pozitivnim aktima Evropske unije, nego je neophodna i stvarna spremnost države da se nosi sa pritiscima na njenom tržištu. Kako zemlje u regionu imaju namjeru članstva u Evropskoj uniji i tome teže, čini se korisnim predstaviti radnje koje je Republika Hrvatska provela prije nego što je postala punopravna članica, a tiču se predmetne materije.

Gledajući iz ovog ugla, čini se da su prvi akti koji su morali biti usklađeni sa pravnom tekovinom Evropske unije zapravo oni koji se direktno odnose na tržište i ekonomske odnose između država članica, ali i uređenost nacionalnih tržišta. U svemu navedenom možemo vidjeti težnju Unijskog zakonodavca da prvenstveno potiče države kandidate na uređenost odnosa na tržištu, na koji posredan način štiti svoje ekonomske i finansijske interese, obzirom da se stanje na nacionalnim tržištima itekako odražava na tržište i odnose u istoj. Tako je došlo do izmjena Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“, br. 79/09), te je donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja („Narodne novine“, broj 80/2013) [6], koji je u primjeni od 01.07.2013. godine.

Izmjenama Zakona u Hrvatskoj, Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja u Hrvatskoj, ima ovlast da uz odredbe Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja izravno primjenjuje i odredbe pravnih akata Evropske unije koje uređuju područje zaštite prava konkurencije, odnosno član 101. i član 102. Ugovora o funkcioniranju Evropske unije (UFEU) u slučajevima kada predmetni sporazumi mogu imati učinak na trgovinu između Republike Hrvatske i država članica. Kao ne manje važno, potrebno je napomenuti da sada sastavni dio hrvatskog zakonodavstva čine i odredbe Uredbe Vijeća br. 1/2003 o provedbi pravila o konkurenciji. U smislu ostvarivanja zaštite zakonom propisanih pravila o koncentracijama, Republika Hrvatska se priključila i primjeni Uredbe Vijeća br. 139/2004 o kontroli koncentracija između poduzetnika (objavljeno u SL L 24, 29.01.2004.). Predstavnici ovlaštenih predlagatelja izmjena i dopuna zakona zemalja u regionu trebalo bi da uzmu u obzir detaljnu uređenost instituta nenajavljenih i inspekcijskih pretraga u pomenutim izmjenama Zakona, ali i Zakona o zaštiti konkurencije Republike Kosovo, kao i striktnu određenost organa učesnika u istome, te promicanje saradnje i pomoći nacionalnim organima za zaštitu konkurencije država članica, kao i uključenost sudskih organa. Iako su takve istrage karakteristika krivičnih postupaka, na ovaj način je skrenuta pažnja o mogućnosti provođenja istih i u ovim postupcima, pod nadzorom tačno određenog suda, čime je zakonodavac želio dodatno dati na važnosti pokretanja postupaka i utvrđivanja relevantnih činjenica.

Da se daje na važnosti saradnji između Evropske komisije, nacionalnih tijela za zaštitu konkurencije i pravosudnih organa, ukazuje i odredba člana 66.a Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja, ali i odredba člana 69.a stav 5. istog Zakona, obzirom da je nadležni trgovački sud dužan, bez odgađanja, obavijestiti Agenciju o podnesenoj tužbi radi utvrđivanja prava na naknadu štete nastale povredom odredbi ovoga Zakona ili članova 101. ili 102. UFEU. U konačnosti, potrebno je obratiti pažnju i na institut naknade štete, obzirom da su navedenim izmjenama poduzetnici odgovorni za naknadu štete nastalim povredama Zakona ili članova 101. ili 102. UFEU, ali i mogućnosti povećanja iznosa upravno-kaznene mjere, ukoliko je to potrebno za oduzimanje imovinske koristi koju je poduzetnik ostvario povredom Zakona, čime je dodatno dato na važnosti utvrđivanja postojanja i visine štete i ostvarene imovinske koristi.

Da bi se imao sveobuhvatan prikaz sistema utvrđivanja povrede konkurencijskih pravila i nadležnosti za izricanje mjera/kazni, potrebno je osvrnuti se na nacionalna tijela za zaštitu konkurencije – Komisije/Agencije. To su samostalna i nezavisna tijela koju su nadležna za

utvrđivanje povreda pravila i instituta prava konkurencije, te izricanje administrativnih mjera/kazni, ali i promicanje važnosti predmetne materije, što sve, u svojoj ukupnosti, utiče na privredni rast i ekonomski razvoj. Konkurencijsko vijeće BiH je osnovano Zakonom o konkurenciji u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 30/01 od 18.12.2001. godine). Slična tijela su osnovana i u zemljama regiona kao neovisna tijela izvršne vlasti, sa posebnim specijalističkim znanjima u predmetnoj oblasti (Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja Republike Hrvatske, Komisija za zaštitu konkurencije Republike Srbije, Agencija za zaštitu konkurencije Republike Crne Gore, Komisija za zaštitu konkurencije Republike Makedonija - Комисијата за заштита на конкуренцијата, Komisija za zaštitu konkurencije Republike Albanije - Autoriteti i Konkurrencës, Komisija za zaštitu konkurencije Republike Kosovo - Autoriteti Kosovar i Konkurrencës).

## **2. UPRAVNO-KAZNE NE ODREDBE UZ UPOREDNOPRAVNI PRIKAZ**

Analizirajući odredbe zakona o zaštiti konkurencije zemalja regiona, vidljivo je da isti sadržavaju odredbe kojima su predviđene administrativnopravne novčane kazne, odnosno mjere zaštite konkurencije i procesni penali. Zakonom o konkurenciji BiH su propisane kaznene odredbe u odnosu na antikonkurentne horizontalne i vertikalne sporazume i ponašanje dominantnih privrednih subjekata, te nedopuštene koncentracije privrednih subjekata.

Kao i zakoni koji regulišu istu materiju u zemljama regiona, tako i Zakon o konkurenciji BiH razlikuje novčane iznose koji su propisani kao kazne za teže i lakše povrede Zakona. Sklapanje zabranjenog sporazuma ili učestvovanje u sporazumu kojim je narušena, ograničena ili spriječena tržišna konkurencija se smatra težom povredom Zakona, kao i slučaj zloupotrebe dominantnog položaja, učestvovanja u provođenju zabranjene koncentracije privrednih subjekata ili provođenja iste bez prethodnog rješenja. Članom 48. Zakona o konkurenciji je propisano da najveći iznos novčane kazne koji se može izreći privrednom subjektu ili fizičkom licu za povrede koje su Zakonom okarakterisane kao teže, može iznositi do 10 % vrijednosti ukupnog godišnjeg prihoda privrednog subjekta iz prethodne godine koja je prethodila godini u kojoj je nastupila povreda.

Konkurencijsko vijeće u skladu sa odredbom stava 2. istog člana Zakona može izreći odgovornim licima u privrednom subjektu novčanu kaznu u iznosu od 15.000,00 KM do 50.000,00 KM. Na isti način Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske i Zakon o zaštiti konkurencije Republike Srbije [7] navode postupke koji se smatraju težim povredama Zakona. Razlika je u tome što je u samoj odredbi člana 61. Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske predviđeno da se navedena novčana kazna odnosi i na ponašanja koja su protivna odredbama UFEU, a u skladu sa izmjenama ovog Zakona i članstvom Republike Hrvatske u Evropskoj uniji. Zakon o zaštiti konkurencije Republike Srbije, za razliku od ostalih zakona u regionu, naglašava da iznos prihoda od kojeg se računa procenat novčane kazne mora da bude ostvaren na teritoriji Republike Srbije. Sankcije za kršenje odredbi prethodno pomenutog Zakona nemaju kazneni karakter nego su definisane kao mjere zaštite konkurencije i procesni penali, dok se postupanje protivno odredbama Zakona o zaštiti konkurencije Republike Crne Gore [8] smatra administrativnim prekršajem, isto kao i prema Zakonu o konkurenciji Republike Albanije [9]. Razlika koja se uočava pri poređenju pravnog okvira zaštite konkurencije Republike Crne Gore sa ostalim zakonima u regionu je ta što je članom 67. stav 1. Zakona o zaštiti konkurencije Republike Crne Gore propisana novčana kazna koja se može izreći učesniku na tržištu i to u rasponu od 1% do 10%

ukupnog godišnjeg prihoda u finansijskoj godini koja je prethodila godini kada je prekršaj učinjen, ne razlikujući pri tome lakše i teže povrede.

Ukoliko odgovorno lice u pravnom licu (u državnom ili privatnom vlasništvu) određenim ponašanjem prekrši zakonsko pravilo ustanovljeno ovim Zakonom, može se kazniti novčanom kaznom od 1.000,00 eura do 4.000,00 eura, kako je to propisano članom 67. stav 2. istog Zakona. Prilikom analize ovih zakonskih odredbi vidljivo je da je posebna pažnja posvećena sankcionisanju učesnika na tržištu koji ne podnese zahtjev za izdavanje odobrenja za provođenje koncentracije u roku određenim Zakonom i za isti prekršaj je članom 68. propisana novčana kazna u iznosu od 4.000,00 eura do 40.000,00 eura, dok se odgovornom licu može izreći kazna u iznosu od 1.000,00 eura do 4.000,00 eura. Što se tiče navedenog, primjetna je razlika između Zakona o zaštiti konkurencije Republike Crne Gore i Albanije. Naime, prema Zakonu o zaštiti konkurencije Republike Crne Gore, neprijavljivanje koncentracije smatra se prekršajem za koji je propisana novčana kazna u dosta velikom novčanom iznosu. Međutim, prema Zakonu u Republici Albaniji isto se smatra procesnim, lakšim prekršajem, za koji je moguće izreći novčanu kaznu u iznosu do 1% ostvarenog ukupnog prihoda u prošloj finansijskoj godini.

Prethodno navedeni Zakon je po kaznenim sankcijama vrlo sličan Zakonu o konkurenciji BiH, obzirom da isti u članu 74. predviđa da maksimalni novčani iznos kazne ne može prelaziti 10% ukupnog prometa iz prethodne finansijske godine za teže povrede Zakona, koje su taksativno navedene, po čemu se isti razlikuju od Zakona u Republici Kosovo, koji u članu 59. stav 1. predviđa da najveći iznos kaznene mjere koje se mogu izreći prema ovom zakonu, ni u jednom slučaju ne prelazi iznos od 10% od ukupnih prihoda koje je preduzeće ostvarilo u posljednje 3 godine za koje je završen finansijski izveštaj.

Prema Zakonu o konkurenciji Republike Makedonije [10], osim predviđene kazne u novčanom iznosu do 10% vrijednosti ukupnog godišnjeg prometa ostvarenog u posljednjoj poslovnoj godini za ozbiljne prekršaje (zaključivanje zabranjenog sporazuma ili na drugi način sudjelovanja u takvom sporazumu, odlukama ili dogovorenoj praksi koja dovodi do narušavanja konkurencije ili zloupotrebe dominantnog položaja), isti Zakon u članu 60. predviđa novčanu kaznu u istom iznosu za ozbiljne prekršaje u postupku koncentracija (nepodnošenje obavezne prijave koncentracije). Posebno treba napomenuti da su Zakonom o zaštiti konkurencije Republike Makedonije, pored sporazuma kažnjive i odluke i dogovorena praksa, Navedeno je potrebno posmatrati u svjetlu izmjena i dopuna Zakona o konkurenciji BiH, odnosno predviđanja navedenog kao kažnjivog ponašanja, jer se putem istih mogu nanijeti velike štete ravnopravnosti učesnika na tržištu.

Za lakše povrede Zakona o konkurenciji BiH, članom 49. istog Zakona je propisana novčana kazna čiji maksimalan iznos je 1% od ukupnog prihoda u prethodnoj godini poslovanja i tiče se prije svega, procesnih neformalnosti (dostavljanje netačnih ili pogrešnih informacija po zahtjevu Vijeća ili u postupku ocjene koncentracije, nepodnošenje prijave namjere koncentracije, nepostupanje po rješenju ili zaključku Vijeća ili po nalogu nadležnog Suda). Sličnost između zakona koji regulišu ovu materiju u Bosni i Hercegovini, Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji vidi se u poređenju ovih odredbi, obzirom da su na skoro identičan način navedene povrede koje se smatraju „lakšima“. Za ove povrede zakonom u Bosni i Hercegovini propisana je novčana kazna u iznosu od 5.000,00 KM do 15.000,00 KM koja se može izreći pravnom licu, dok je prema članu 20. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije Republike Srbije utvrđeno izricanje mjere procesnog penala u iznosu od 500,00 eura do 5.000,00 eura. Isti iznos novčane kazne koji je propisan Zakonom o zaštiti

konkurencije Republike Srbije, predviđen je i članom 60. Zakona o zaštiti konkurencije Republike Crne Gore, sa posebnom osvrtom na označavanje kao protuzakonitog ponašanja privilegovanih komunikacija, podataka ili dokumentacije, odnosno ako ovlaštena lica ili zaposleni ometaju ili na drugi način onemogućavaju ovlaštena lica Agencije u provođenju odredbi Zakona, a posebno ako je to učinjeno sa ciljem prikrivanja ili uništavanja dokumentacije.

Zakon o konkurenciji Republike Albanije, kao i Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske, za razliku od Zakona o konkurenciji Republike Makedonije, smatra lakšom povredom neprijavlivanje koncentracije. U Zakonu o konkurenciji Republike Albanije nije napravljena razlika u novčanom iznosu koji se odgovornom licu može izreći za lakšu, a koji za težu povredu, već se članom 78. stav 1. Zakona samo navodi da ista ne može preći iznos od 5 miliona leka. Sličnost u načinu rješavanja predmetne materije u zemljama regiona vidi se i iz odredbi Zakona o konkurenciji Republike Albanije, tačnije u članu 61. kojim su propisani *exempli causa* procesni prekršaji za koje je predviđeno izricanje novčane kazne u iznosu od 1% vrijednosti ukupnog godišnjeg prihoda iz prošle poslovne godine (ne postupanje u skladu sa procesnim nalogom Komisije, podnošenje lažnih, nepotpunih ili obmanjujućih podataka, onemogućavanje nesmetanog pristupa prostorijama ili poslovnoj dokumentaciji, odbijanje pružanja objašnjenja o određenim činjenicama na zahtjev Komisije). Ono po čemu se Zakon o zaštiti konkurencije Republike Kosovo razlikuje od prethodno navedenih Zakona, jeste visina kaznene mjere koja može biti izrečena za lakše povrede Zakona, što prema članu 57. stav 1. Zakona iznosi 2% od ukupnih prihoda koje je preduzeće ostvarilo u posljednjoj godini za koju je završen finansijski izveštaj.

Prilikom odmjeravanja visine novčane kazne, odredbe zakona koji su međusobno upoređivani predviđaju da se u svakom pojedinačnom predmetu moraju razmotriti okolnosti slučaja, odnosno uzeti u obzir namjeru i trajanje povrede, težinu povrede, kao i posljedice iste po tržište, a sve u smislu postojanja otežavajućih i olakšavajućih okolnosti. Zakonom o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske propisan je način primjene dvostepene metodologije izračuna, odnosno da je prvo potrebno odrediti osnovni iznos kazne (obračunava se do najviše 30% prihoda koji je poduzetnik ostvario isključivo baveći se predmetnom djelatnošću na utvrđenom mjerodavnom tržištu, koji se množi sa brojem godina trajanja povrede). Na dobijeni iznos se primjenjuju olakšavajuće/otežavajuće okolnosti koje smanjuju/povećavaju novčani iznos na ime kazne. Isti način izračuna osnovnog iznosa i potrebe primjene olakšavajućih i otežavajućih okolnosti propisuje i Zakon o konkurenciji Republike Makedonije i Republike Kosovo.

Ono po čemu se Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske, Zakon o zaštiti konkurenciji Republike Makedonije i Republike Kosovo razlikuju od drugih zakona u istoj materiji u regionu jeste to što su *exempli causa* navedene olakšavajuće i otežavajuće okolnosti. Dostavljanje dokaza o prekidu protupravnog djelovanja i saradnja sa Agencijom/Komisijom su olakšavajuće okolnosti predviđene u sva tri navedena zakona, a Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske navodi i: dostavljanje dokaza o povredi Ugovora o funkcionisanju EU kao posljedici nehata poduzetnika, dostava dokaza da učesnik sporazuma nije djelovao za interese tog sporazuma, a u članu 64. stav 5. Zakona o konkurenciji Republike Makedonije je navedeno kao olakšavajuća okolnosti i to ako počinitelj dostavi dokaz da je njegovo učešće bilo minimalno dok je bio učesnik zabranjenog sporazuma i da je izbjegavao dejstvo primjene ugovora na relevantnom tržištu, a prema Zakonu u Republici Kosovo olakšavajuće okolnosti su i dostavljanje podataka za kršenje ovog zakona zbog nesavesnog poslovanja, kao i dostavljanje podataka preduzeća, i ako

učesnica nezakonitog sporazuma, nije realizovala taj sporazum, odnosno, iako je bilo sporazuma, djelovala je u skladu s odredbama za zaštitu konkurencije. Navedenim zakonima je dato do znanja da ukoliko poduzetnik i dalje nastavi sa protupravnim ponašanjem kojim se krše odredbe Zakona ili Ugovora, odbije saradnju sa Agencijom/Komisijom ili druge podstiče na kršenje odredbi Zakona, isto će smatrati otežavajućim okolnostima, pa je stoga vrlo važno istražiti sve okolnosti povrede, kako bi se mogla izreći adekvatna kazna koja po svim karakteristikama odgovara učinjenoj povredi, sa posebnim osvrtom na učinak povrede na relevantno tržište.

Zakon o konkurenciji Republike Makedonije naglašava da će se posebno voditi računa da li je počinitelj prekršaja poduzimao radnje usmjerene na poticanje drugih da učestvuju u prekršaju i/ili je poduzimao mjere prema drugim privrednim subjektima sa ciljem prisiljavanja na poduzimanje radnji koje predstavljaju prekršaj. Odredba koju ostali zakoni u predmetnoj materiji ne sadržavaju i koja predstavlja slabost Zakona o konkurenciji Republike Kosovo je odredba člana 59. stav 7. Zakona o zaštiti konkurencije, u kojoj je propisano da organ može smanjiti visinu kaznene administrativne mjere onom pravnom licu koje se nalazi u teškoj finansijskoj situaciji, ako su o tome predati relevantni dokazi, obzirom da bi izricanje kazni od strane autoriteta bilo na štetu ekonomske održivosti istog. Prema mišljenju autora, o mogućnosti izricanja kaznenih mjera za postupanja protivno Zakonu, odgovorna lica su bila upoznata, te isto ne bi trebalo uzimati kao olakšavajuću okolnost.

U članu 75. stav 1. Zakona o konkurenciji Republike Albanije, za razliku od ostalih zemalja regiona, striktno je propisano da kada je moguće izračunati ili procijeniti objektivno ilegalnu dobit pravnog lica stečenu povredom zakona, ta dobit treba da predstavlja minimalni iznos novčane kazne, odnosno da se novčana kazna može uvećati za iznos koliko je iznosila utvrđena imovinska korist koju je pravno lice ostvarilo, kako je to utvrđeno Zakonom o zaštiti tržišnog natjecanja Republike Hrvatske, ali i odredbom člana 59. stav 6. Zakona o zaštiti konkurencije Republike Kosovo. U konačnosti, potrebno je ukazati da prema pozitivnom zakonodavstvu u BiH, rješenje koje donosi Konkurencijsko vijeće nije od utjecaja na eventualnu krivičnu i/ili građansku odgovornost o kojoj odlučuju nadležni sudovi, dok prema članu 60. stav 5. Zakona o zaštiti konkurencije Republike Kosovo, lice kome je kaznena mjera izrečena prema pomenutom Zakonu, ne može biti krivično odgovorno.

### **3. ZAKLJUČAK**

Da bi se spriječilo ostvarivanje antikonkurentnih planova i djelovanja privrednih subjekata na tržištu, države nastoje to spriječiti različitim ekonomskim i političkim mjerama, uz adekvatno kažnjavanje počilaca, posebno imajući u vidu štete koje mogu nastati usljed izvršenja ovakvih djela. Uzimajući u obzir kakve štetne posljedice ima ovakvo ponašanje po privredu i ekonomiju države, većina država se odlučila da protiv ovakvih postupanja propiše administrativnopravne sankcije, dok su neki zakonodavci predvidjeli i krivične sankcije za ovakva postupanja, posebno imajući u vidu da zaštita instituta prava konkurencije utiče i na nivo konkurentnosti zemlje na svjetskoj ekonomskoj sceni.

Jedinstven ekonomski prostor zavisi od ostvarivanja uspješne korelacije između više bitnih segmenata, od kojih je jedan i efikasna i dosljedna primjena odredbi o zaštiti instituta prava konkurencije u praksi. Stoga, sve prethodno navedeno ukazuje na potrebu sveobuhvatnog angažovanja svih nadležnih organa s ciljem što uspješnijeg otkrivanja izvršenja ovih djela i uspješnog procesuiranja odgovornih lica i njihovo kažnjavanje, ukoliko se bez razumne sumnje utvrdi njihova namjera i odgovornost za počinjenje. Ističe se potrebnim ukazati da



nacionalna konkurencijska tijela, kao državna tijela koje posjeduju specijalistička znanja u predmetnoj materiji, trebalo bi da uspostave saradnju sa regionalnim tijelima koja se bave istom materijom, obzirom na potrebu razmjene iskustava u ovoj oblasti, na način organizovanja zajedničkih konferencija i seminara, na kojima učešće trebaju da uzmu i predstavnici akademske zajednice, kao i privrednih udruženja, uz obavezno medijsko praćenje i uključivanje javnosti u navedene aktivnosti.

Sve prethodno navedeno je neophodno potrebno u cjelini, jer se jedino zajedničkim, organizovanim i usmjerenim djelovanjem navedenih organa može osigurati tržište od eventualnih nedozvoljenih postupanja, što će na posredan način omogućiti bolji i stabilniji ekonomski razvoj, te brže usklađivanje pravnih akata sa pravnom tekovinom Evropske unije i što brže pridruživanje ovoj zajednici država.

## REFERENCES

- [1] Vuletić, D. (2005), *Istraživanje o konkurenciji i državnoj pomoći u Bosni i Hercegovini*, urađeno za Alumni Udruženje Centra za interdisciplinarnе postdiplomske studije i Evropski institut u Sofiji, Sarajevo, pp 2.
- [2] Zakon o konkurenciji (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj: 48/05, 76/07, 80/09)
- [3] Morait, B (2013), *Sloboda ugovaranja i pravo konkurencije u savremenoj sudskoj praksi*, Pravna riječ br. 36, Banja Luka, pp 104.
- [4] Vuletić, D. (2005), *Istraživanje o konkurenciji i državnoj pomoći u Bosni i Hercegovini*, urađeno za Alumni Udruženje Centra za interdisciplinarnе postdiplomske studije i Evropski institut u Sofiji, Sarajevo, pp 4.
- [5] Zakon o zaštiti konkurencije Republike Kosovo – Zakon br. 03/L-229, Zakon Br. 04/L-226
- [6] Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja ("Narodne novine", broj: 79/09, 80/2013)
- [7] Zakon o zaštiti konkurencije Republike Srbije (“Službeni glasnik Republike Srbije”, broj 51/09, 95/2013)
- [8] Zakon o zaštiti konkurencije Republike Crne Gore (“Službeni list Crne Gore”, broj: 42/12)
- [9] Zakon o konkurenciji Republike Albanije - "ON COMPETITION PROTECTION" LAW NO. 10317, dated 16.09.2010, LAW NO. 9121 - 28.07.2003
- [10] Zakon o zaštiti konkurenciji Republike Makedonije (“Službeni vesnik Makedonije”, broj: 145/10, 136/11, 41/14)